

מראי מקומות- גיטין ד'

דנחשב מזוייף מתוכו. וכ' הריטב"א דאוקימתא דר"י הוא ניחא, ואוקימתא דר"א לא ניחא כולי האי, ולכן אוקמה כר"י נוצ"ע כוננתו בזה, אם אמת הוא דשלא לשמה הוי מזוייף מתוכו, א"כ למה לא ניחא. עוד תי' דכולה ר' אשי הוא, ואתא לאשמעינן דאע"פ שיכולין לאוקמה כר"י ברווחא, מ"מ מהדרי' לאוקמה כר"א דקיי"ל כוותי'.

(ג) דקיי"ל הלכתא כוותי' בגיטין- יש לעי', אם קיי"ל כר"א, א"כ למה חותמין עדים על הגט כלל, איך מהני מה שיש עדים חתומים על הגט. וכ' תוס', דאף דהע"ח אינם פועלים בהגט כלל, דהא ע"מ כרתי, מ"מ מהני לראי' שהי' גירושין. ואף דהע"ח אינם מעידים כלל על המעשה גירושין, אלא דהי' דעת המתחייב מהבעל, מ"מ אמרי' דכיון דיש גט בפנינו בעדי חתימה, אמרי' דמסתמא בהכשר נעשה, והיו שם עדי מסירה בשעת הגירושין. וע' ברי"ף (מז: בדפיו) שכ' להוכיח שם דמה דס"ל לר"א עדי מסירה כרתי, היינו אף ע"מ, אבל ודאי גם ע"ח כרתי. וזהו הביאור בהא דהתקין ר"ג לחתום עדים על הגט מפני תקון העולם, דהיינו דאף אם הבעל מערער לקלקל לה, יכולה להוציא הגט, ואף אם יאמר הבעל שלא היו עדי מסירה, מ"מ מתגרשת היא מחמת הע"ח, ולכן שפיר הוי תקון העולם, משא"כ אם רק ע"מ כרתי, מה מהני הע"ח. וע' בר"ן שם שהביא מר' אפרים שכ' לדחות על דרך תוס', כאן, דמסתמא בהכשר נעשה, והק' הר"ן ע"ז, "שעל מי נסמוך בחזקה זו, אם על העדים החתומין בו, והלא הם כותבין גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו... ונותנין לו, ועל הבעל ג"כ אין לסמוך, דאטו כל המגרש בבי דינא מגרש, וכי כל עמי הארץ יודעין שהל' כר"א בגיטין, וכו"ו.

(ד) עוד בדברי התוס' הנ"ל- תוס' הביא מר"ת דאפי' לפי ר"מ צריך עדי מסירה, ולא משום כריתות הגט, אלא דבשעת נתינת הגט צריך עדים, דאין דבר שבערוה פחות משנים. וע' בנתיבות (ל"ו, י') דכ' דמה דצריך ב' עדים במסירת הגט אינו משום עדי קיום על

(א) מודה ר"א במזוייף מתוכו שהוא פסול- הק' תוס', מה ענין זה למזוייף מתוכו, הרי החשש במזוייף מתוכו הוא שמא יסמוך על הני עדים במקו"א, ואם כל החסרון הוא שלא הי' לשמה, א"כ מהו החשש בהני עדים במקום אחר, הא עדים כשרים הם. ותי' דיש לגזור חתימה אטו כתיבה, דאם אין עושין חתימה לשמה, גזרי' פן לא יכתבו גם הכתיבה לשמה. אבל לכא' מסתימת דברי רש"י לא משמע דפי' כן, אלא דשלא לשמה גופא הוא חסרון במזוייף מתוכו בחתימות. וביאר ר' נחום (פ"ז) די"ל דס"ל לרש"י כמש"כ הרשב"א כאן, דג"כ הק' כתוס', ותי' "ונראה דמשום הכי קרי ל' מזוייף מתוכו, משום דלדידי' כתיבה לשמה בעי, וחתמתן של העדים מכלל כתיבת הגט היא, דפעמים שאין כאן עידי מסירה, וגט זה מתקיים בחותמיו, וכשר אף לר"א, דמימר אמרי' כיון שמתקיים בחותמיו לאו מזוייף הוא ובודאי כדין נמסר לה בפני שנים... וכיון דעידי חתימה משוו ל' גט כשר, בודאי מכלל כתיבת הגט הן, והלכך כיון דחתמי עלי', אי לא חתומי לשמה מזוייף מתוכו קרי ל'". [ואף דאין הע"ח פועלים כלל בהגירושין, אלא כיון שיש צריכות לזה בגט זה, עכ"פ לגבי הבאת ראי' שהיא מגורשת, לכן שפיר אמרי' בה דצריכין להיות החתימות לשמה, ועדיין צ"ע הגדרת הדברים.] וע' בתורת גיטין (קל"א, ו') דנקט בדעת הרשב"א דס"ל דמכח סברא זו נפסל הגט אפי' מדאורייתא. וע"ע ברשב"א דתי' ע"פ שי' הרי"ף דס"ל דלר"א ע"ח נמי כרתי, א"כ י"ל ד"וכתב" דכתיב בקרא בין אכיתבה ובין אחתימה קאי, וע"ש מה שהק' ע"ז. וע"ע בר"ן (מז: בדפיו) שג"כ תי' ע"פ הרי"ף, דכיון דע"ח ג"כ כרתי, א"כ י"ל דאם העדים שלא לשמה נחשב מזוייף מתוכו (ולא כ' כהרשב"א משום ד"וכתב" היינו וחתם, אלא דנחשבים לחלק חשוב של הגט, וא"כ שפיר שייך לומר דהם מזוייף מתוכו [ודומה לפי' א' של הרשב"א]).

(ב) ר' אשי אמר הא מני וכו'- יש לעי', למה נדר ר' אשי מתירוצא דגמ', האם לא ס"ל להא דמודה ר"א במזוייף מתוכו. וכ' הרמב"ן (ה). ד"ה ולענין פסק) דכיון דענין של לשמה חששא בעלמא היא, א"כ בזה לא אמרי'

יש סתירה בדיוקים בלשונו, וצ"ע. וע"ע במהרש"א על רש"י על המשנה, ויש לעי' אם חולק על היש"ש או לא.

(ז) **דמר סבר לפי שאין בקיאין לשמה והני גמירי- ולכאו' יש לעי', דאם אמרי' דלא שכיחי שיירתא, ולכן אין עדים מצויין לקיימו, א"כ למה הי' פשוט כ"כ דהני גמירי, הא אינם שייכים לעיקר הישוב. וכ' החתם סופר דמסתמא בני חו"ל הקרובים לא"י שכיחי בא"י ולומדים מהם, ומש"ה בקיאים, וה"ה דבעצם יש עדים המצויים לקיים (גיטין הבאים משם לא"י). אלא דבני א"י לא שכיחי בחו"ל, אפי' סמוכים, וא"כ במוליך גיטין מא"י לחו"ל לא ימצא עדים מצויין לקיימו, ושוב גזרי' מביא אטו מוליך.**

(ח) **רבא מתרץ לטעמי'... שלא תחלוק במדה"י- הק' התפארת יעקב, מה שייך כאן שלא תחלוק במדה"י, הרי עכשיו סובר הגמ' דלפי רבא אין שום חילוק בין א"י למדה"י, דגם בא"י ממדינה למדינה צ"ל בפ"נ, וע"ש מש"כ בזה [ולכאו' יש להק' עוד, דהא כשהגמ' הי' ר"ל דנח' התנאים במח' רבה ורבא, ביאר דמה דס"ל לרי"א דצ"ל בפ"נ מכפר לודים הוא משום דלא שכיחי, ופרש"י דהיינו שהי' חירום ביניהם. וא"כ, עכשיו דהגמ' תי' הכל לפי רבא, למה צריך לגוד מסברא זו, דלרבא צ"ל בפ"נ מכפר לודים מעיקר הדין, לימא כדמעיקרא, דשעת חירום ביניהם, ולכן לימא דלא שכיחי, מלבד אם אמרי' דס"ל דאינו מסתבר שנה' כ"כ במדרגות של שכיחי, וצ"ע (וכמובן דכ"ז ק' רק לשי' רש"י, אבל תוס' כ' דאף בהה"א של הגמ' הסברא הי' שלא תחלוק, ולכאו' הי' ק' לו קו' זו, ולכן פיי' דאף בהה"א הסברא באמת הי' שלא תחלוק)].**

(ט) **הא באותה מדינה במדה"י לא צריך- פרש"י, דאע"ג דאין בקיאין לשמה, מ"מ הואיל ועדים מצויין לקיימו לא צריך. ויש לעי', למה פרש"י דגם רבא ס"ל דאין בקיאין לשמה, לימא דרבא ס"ל דגם בחו"ל אמרי' דבקיאים לשמה [ולא דנח' במציאות, אלא דרבא יסבור דמדרגה זו של בקיאות חשוב בקיאות]. וכ' הפני יהושע דרש"י למד כן מעיקר הסוגיא, דעכשיו סובר הגמ' דעיקר חיי' המשנה הוא להדיוק דבאותה מדינה במדה"י לא צריך, ואם הי' ס"ל דבקיאים הם לשמה, א"כ פשוט דאי"צ לומר בפ"נ, ואין צריך לאשמעינן כלום [אולם, לדברינו הנ"ל ק"ק לומר כן, דעדיין י"ל דצריך לחדש דמדרגה זו של בקיאות נחשב בקיאות, ולכאו' משמע דקו' הפנ"י הוא דלמה לא פרש"י דנח' במציאות, וצ"ע]. וע"ע ברש"ש**

הגירושין, אלא משום השוואת השטר גירושין. אבל לכאו' מדברי תוס' כאן נראה דלא כדבריו, דכאן כ' תוס' בשי' ר"מ, דהשוואת השטר היינו ע"י ע"ח, ומ"מ צריך ע"מ כדי לקיים הגירושין, וא"כ לכאו' הוי ראי' דגם גירושין צריך עדי קיום, מלבד השוואת השטר לשטר גירושין. וע' בר"ן (מת. בדפיו) דמבואר מדבריו דלפי הרי"ף דר"א מודה דע"ח מהני, אי"צ עדי מסירה כלל, אף על הקיום. אבל אין ראי' דס"ל כהנתיבות, שהרי הוא ביאר דטעם דע"ח מהני לר"א, אינו משום דס"ל דגם ע"ח כרת, אלא משום דכיון שיש עדים החתומין על השטר, א"כ אנן סהדי דהבעל נתן לה הגט, וא"כ יש לנו עדי מסירה על השוואת השטר, וא"כ י"ל דכשם שיש ע"מ על השוואת השטר, ה"ה דיועילו לענין עדי קיום, שהרי סכ"ס, הרי אנן סהדי שיהיב לה הגט (וע' בחי' ר' נחום [ק'] דביאר באו"א קצת, דהע"ח עצמם הם הם עדים שנמסר כהלכתו, וממילא הם ג"כ העדי קיום, [אבל לכאו' ל' הר"ן משמע טפי כדברינו]).

(ה) **בענין שטר ראי'- כ' תוס' דגם לענין שטר מכירת קרקע שאינו לראי' לא מהני לר"א בלא ע"מ. ומבואר מדבריו דעכ"פ בשטר ראי' מהני לר"א בעדי חתימה גרידא. אולם ע' ברא"ש בב"ב (פרק י', סי' ז') שצ"י הגלה"ש כאן, דנקט דאפי' בשטר הלואה, שהוא שטר ראי', דמה דמהני בע"ח, היינו משום דאנו תולין דכשם שנחתם על ידם, ה"ה שנמסר בפניה, וא"כ מבואר מדבריו דגם שטרי ראי' בעינן עדי מסירה לפי ר"א.**

(ו) **לדידי חזי לי ההוא אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא- כ' הים של שלמה (סי' א'), דמה דהביא הגמ' הריחוק מכפר לודים ללוד, הוא להודיע דמה דנח' תנאי משנתינו בדין כפר לודים ללוד, אינו רק משום כפר לודים מובלע בתחום א"י, אלא דגם סמוך לא"י. אבל אם הי' רחוק, אפי' אם הי' מובלע בתחום א"י, מ"מ הי' כ"ע מודו דצ"ל בפ"נ. ולכן הביא הגמ' הריחוק להורות לנו דבאמת כפר לודים הוא קרוב לא"י. [כן מבואר מרש"י על המשנה דכפר לודים סמוך ללוד, ויש לעי' בדברי היש"ש, אם צריך להיות קרוב יותר מהא דרקם וחגר, מלבד שהוא מובלע, או דלמא אם קרוב כמו רקם וחגר, וגם מובלע, בזה נח', ולכאו'**

הועד, ימצאו קיום. ב) כיון דאיכא עולי רגלים, וכו', ממילא שכיחי שיירות משם לכאן ומכאן לשם, וא"כ גם במקומה תמצא קיום, ולא דוקא שימצא קיום במקום הועד, ובאמת י"ל דשניהם אמת. אלא דהק', דלפי צד א' ק', א"כ מהגמוניא להגמוניא בא"י נמי יועיל, דהא סכ"ס הולכין למקום הועד, וא"כ למה לא מצינו קיום שם. ולמהלך הב' ק', דא"כ כי אתא רב לבבל, ואי' לקמן דאמרי' דהגם דבבל צפון מא"י, מ"מ עדיין אמרי' דעכו הוי גבול צפון לענין גיטין, אולם לבר מבבל. ולפי מהלך זה, לכאן צ"ל דכיון דהשיירות שכיחי בין בבל לא"י, א"כ כל מקום שהוא בין בבל לא"י צריך להיות עדים מצויין לקיימו, והניח בצע"ג.

(ג) לפיכך הוצרכו לומר מהגמוניא להגמוניא, לרבא ניחא לרבה קשיא- הק' הריטב"א, מה ק' לרבה, לימא רבה שהוא דאף דרשב"ג אתי כרבא, מ"מ הוא אתי כתי"ק. ות"י דכיון דרשב"ג ודאי כרבא, ואין ראוי דהת"ק חולק עליו וס"ל כרבה, א"כ הו"ל ק' לרבה.

(ד) תנן המביא גט ממדה"י ואינו יכול לומר וכו' והוינן בה, וכו'- ולכאן תמוה, מה ענין זה לקו' הגמ', הרי סכ"ס תנן דיתקיים בחותמיו, וזה ק' לרבה, ומאי נפק"מ מהו הציור דאינו יכול לומר. וכ' הרשב"א דבלא"ה הוה מקשי' ולרבא מי ניחא, הרי מהו החי', ודאי לא מהני בלא קיום בחותמיו, ובקיום חותמיו ודאי מהני כיון שנתקיים. אבל עכשיו דאוקמי' בפקח שנחתרש, י"ל דכיון דהבעל שלח פקח, ובאמת נתן לה בתורת פקח, ושוב נתחרש, ה"א דכדי שלא תעגן נוקמי' אדאורייתא ולא מצריכין קיום כלל, קמ"ל. אבל לרבה ק', דאם מצריכין קיום, לכאן גם צריך לתקן החשש לשמה. וע"ע בתוס' בריש עמוד א', שכ' דלא בעי למימר כגון אלם, ופי' המהרש"א, דלפי תוס' מיושב קו' הרשב"א, דאם הי' מוקמינן לה באלם, א"כ לא יהי' המשנה ק' לרבה, דהי' שייך לומר דמשוי' שליח כשהי' אלם, וגם נתן לה הגט כשהי' אלם, ולגבי החשש שנכתב הגט שלא לשמה, הי' יכול השליח לכתוב שבפניו נכתב לשמה (משא"כ כלפי החשש משום שאין עדים מצויים, אז לא מהני כתיבה להעיד ע"ז, דהא

דהעיר דרש"י לקמן (ד"ה רבה אית לי' דרבא) סותר עצמו, דכ' שם דרבא ס"ל דכולהו בקיאיין, וצ"ע.

(י) הא באותה מדינה במדה"י לא צריך, לרבא ניחא לרבה ק'- פרש"י, מעיר לעיר באותה מדינה. ולכאן' משמע דבעיר א' פשוט דאין צריך, וזה לא יהי' תלוי ברבה ורבא. ולכאן' ק', דלפי רבה דמה דצריך לומר בפ"נ הוא משום דאין בקיאיין לשמה, א"כ מה לי באותה העיר ומה לי מעיר לעיר. וכן מדוייק מדברי רש"י לעיל (ב: ד"ה א"נ) דכ' כגון מעיר לעיר במדינה א'. וכ' בחי' ר' נחום (כ"ה) דיתכן דכוונת רש"י למש"כ תוס' לקמן (סד). דאליבא דר"ה ליתא לתקנת בפ"נ באותה עיר, משום דבאותה העיר לא מהני התקנה מידי, דהבעל יכול לערער ולומר דנתן הגט להשליח בתורת פקדון, ואיכא הוכחה בכה"ג לטענת הבעל, דאם אי' דלגירושין יהי' ניהלי', לדידה הוה יהיב לה, ולכן בכה"ג לא תקנו. ולכאן' מדברי תוס' כאן מבואר דלא כדברי רש"י, אלא דאף בעיר א' צריכין לומר, דכ' (ד"ה ואמר) דיש להוכיח דאותה הגמוניא הי' בא"י, דבחול"ל גם באותה הגמוניא צ"ל בפ"נ לפי רבה. ומבואר, דס"ל לתוס' דבאותה העיר באותה הגמוניא בחול"ל, לרבה צ"ל בפ"נ. וע' בחי' ר' נחום (קי"ב) איך שביאר המח' רש"י ותוס'.

(יא) דכיון דאיכא עולי רגלים משכח שכיחי- תמה החשק שלמה, א"כ ממדה"י לא"י ג"כ משכח שכיחי, דהא כל ישראל מחוייבין לעלות לרגל. וכ' דלכאן' מכאן ראוי למש"כ תוס' בפסחים (ג: ד"ה מאליה) דיושבי חו"ל פטורין מלעלות לרגל ומקרבן פסח, ולכן שפיר י"ל דלא באו. וע"ע במאירי על המשנה (ד"ה ובזמן) שכ' "אבל בני חו"ל, אע"פ שעולים לרגל, אין מתעכבים שם הרבה", וע"ש הטעם, וממילא העליי' לרגל לא מהני לעשותם מצויין לקיימו.

(יב) דכיון דאיכא עולי רגלים וכו' כיון דאיכא ב"ד דקביעי- חקר החתם סופר, מהו המעלה בזה, דיש לפרש בב' אופנים- א) כיון דשכיחי עולי רגלים ובתי דינין, ממילא נאספו שם הרבים, ואם יביאו גט לשם, דהיינו מקום

קיץ תשפ"ג

קיום שטרות צריך עדות ממש, ומפיהם ולא
מפי כתבם כתי', ולכן צריך קיום בחותמיו),
ולפי"ז יהי' א"ש לרבה. אבל השתא דע"כ
מוקמינן לה בדחרש, שפיר הוי ק' לרבה מה
מהני קיום בחותמיו.